

پیمان نامه حقوق کودک

مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد در 20 نوامبر 1989 (29 آبان 1368)

مقدمه

کشورهای عضو پیمان نامه حاضر،
با توجه به این که طبق اصول اعلام شده در منشور سازمان ملل متحد، شالوده آزادی،
عدالت و صلح جهانی همانا به رسمیت شناختن منزلت ذاتی و حقوق مساوی و
غیرقابل انکار همه اعضای خانواده بشری است،
با در نظر داشتن این که مردم ملل متحد اعتقاد خود به حقوق اساسی بشر و منزلت و
ارزش انسان را در منشور سازمان ملل متحد مورد تأیید مجدد قرار داده و عزم راسخ
دارند رشد اجتماعی و سطح زندگی بهتر توأم با آزادیهای گستردهتر را ترویج نمایند،
با اذعان به این که سازمان ملل متحد در اعلامیه جهانی حقوق بشر و در میثاقهای
بین‌المللی مربوط به حقوق بشر اعلام و موافقت نموده است که همگان، بدون هر گونه
تبعیض از نظر نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی و دیگر عقاید، منشأ
ملی یا اجتماعی، دارایی، تولد یا سایر خصوصیات، سزاوار کلیه حقوق و آزادیهای
مندرج در اسناد مذکور هستند،
با یادآوری این که سازمان ملل متحد در اعلامیه جهانی حقوق بشر اعلام نموده است
که دوران کودکی مستلزم مراقبت و مساعدت ویژه میباشد،
با اعتقاد به این که خانواده، به عنوان گروه بنیادین جامعه و محیط طبیعی رشد و رفاه
کلیه اعضای آن و به ویژه کودکان، باید از حمایت و مساعدت لازم برخوردار شود به
نحوی که بتواند مسئولیت‌هایش را در جامعه کاملاً بر عهده گیرد،
با اذعان به این که کودک برای رشد کامل و هماهنگ شخصیت خود باید در محیط
خانوادگی، و در فضایی مملو از خوشبختی، محبت و تفاهم رشد یابد،
با توجه به این که کودک باید برای زندگی فردی در اجتماع آمادگی کامل پیدا کند و در
سایه آرمانهای اعلام شده در منشور سازمان ملل متحد و به ویژه صلح، عزت، مدارا،
آزادی، برابری و همبستگی بزرگ شود،
با در نظر داشتن این که ضرورت ارائه مراقبت ویژه برای کودک در اعلامیه حقوق
کودک ژنو مورخ 1924 و در اعلامیه حقوق کودک مصوب مجمع عمومی در بیستم
نوامبر 1959 تصریح گردیده و در اعلامیه جهانی حقوق بشر و در میثاق بین‌المللی
مربوط به حقوق مدنی و سیاسی (به ویژه مواد 23 و 24)، در میثاق بین‌المللی مربوط
به حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (به ویژه ماده 10) و در اساسنامه‌ها و اسناد
سازمانهای تخصصی و سازمانهای بین‌المللی مرتبط با رفاه کودکان به رسمیت شناخته
شده است،

با در نظر داشتن این که همانگونه که در اعلامیه حقوق کودک تصریح گردیده «کودک به دلیل عدم رشد کامل جسمی و ذهنی، قبل از تولد و نیز پس از آن نیازمند محافظت و مراقبت ویژه، از جمله حمایت حقوقی مناسب است»،

با یادآوری مفاد اعلامیه اصول اجتماعی و حقوقی مربوط به حمایت و رفاه کودکان با اشاره خاص به امر نگهداری توسط خانواده جایگزین، فرزندخواندگی ملی و بین‌المللی، مقررات سازمان ملل مبتنی بر حداقل ضوابط برای دادرسی ویژه کودکان (مقررات پکن)، و اعلامیه حمایت از زنان و کودکان در شرایط اضطراری و مخاصمات مسلحانه،

با اذعان به این که در تمام کشورهای جهان کودکانی هستند که در شرایط فوق‌العاده دشوار زندگی میکنند و این گونه کودکان نیازمند توجه ویژه میباشند، با توجه به اهمیت سنتها و ارزشهای فرهنگی هر یک از ملل در مورد حمایت و رشد هماهنگ کودک،

با اذعان به اهمیت همکاریهای بین‌المللی برای بهبود شرایط زندگی کودکان در همه کشورها، به ویژه در کشورهای در حال رشد، به شرح زیر توافق نموده‌اند:

بخش اول

ماده 1

از نظر پیمان‌نامه حاضر منظور از کودک هر انسان دارای کمتر از 18 سال سن است، مگر این که طبق قانون قابل اعمال در مورد کودک، سن قانونی کمتر تعیین شده باشد.

ماده 2

1- کشورهای عضو، حقوق مندرج در پیمان‌نامه حاضر را برای هر یک از کودکانی که در حوزه قضایی آنها میباشند بدون هر گونه تبعیض و بدون توجه به نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی و سایر عقاید، منشأ ملی، قومی، یا اجتماعی، دارایی، معلولیت، تولد یا سایر خصوصیات کودک یا والدین یا سرپرستان قانونی او محترم شمرده و تضمین خواهند کرد.

2- کشورهای عضو همه اقدامات مقتضی را جهت تضمین حمایت از کودک در مقابل کلیه اشکال تبعیض یا مجازات براساس وضعیت، فعالیتها، عقاید ابراز شده، یا اعتقادات والدین، سرپرستان قانونی یا اعضای خانواده کودک به عمل خواهند آورد.

ماده 3

1- در کلیه اقدامات مربوط به کودکان که توسط مؤسسات رفاه اجتماعی دولتی یا خصوصی، دادگاهها، مقامات اجرایی یا نهادهای قانونگذاری به عمل میآید، منافع عالی کودک از اهم ملاحظات میباشد.

- 2- کشورهای عضو متعهد میشوند حمایت و مراقبتی را که برای رفاه کودک ضروری است با توجه به حقوق و تکالیف والدین، سرپرستان قانونی، یا دیگر اشخاصی که قانوناً مسئول کودک هستند، تضمین نمایند و در این راستا کلیه اقدامات قانونی و اجرایی لازم را به عمل خواهند آورد.
- 3- کشورهای عضو اطمینان حاصل خواهند نمود که مؤسسات، خدمات و دستگاههای مسئول مراقبت و حمایت از کودکان، به ویژه در زمینه‌های ایمنی، بهداشت، از حیث تعداد و مناسب بودن کارکنان و نیز نظارت شایسته، با معیارهایی که توسط مقامات واجد صلاحیت مقرر گردیده است منطبق باشند.

ماده 4

کشورهای عضو کلیه اقدامات قانونی، اجرایی و سایر اقدامات مقتضی را برای تحقق حقوقی که در پیمان‌نامه حاضر به رسمیت شناخته شده است معمول خواهند نمود. در مورد حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کشورهای عضو اقدامات مذکور را با بکارگیری حداکثر منابع موجود خود، و در صورت لزوم، در چارچوب همکاریهای بین‌المللی به عمل خواهند آورد.

ماده 5

کشورهای عضو مسئولیتها، حقوق و تکالیف والدین، یا برحسب مورد، اعضای خانواده گسترده مطابق عرف مرسوم هر منطقه، سرپرستان قانونی یا سایر اشخاصی که قانوناً مسئول کودک هستند را در هدایت و ارائه راهنماییهای مقتضی به روشی هماهنگ با تواناییهای بالنده کودک در راستای اعمال حقوق مندرج در پیمان‌نامه حاضر توسط کودک، محترم خواهند شمرد.

ماده 6

- 1- کشورهای عضو، حق ذاتی تمام کودکان را برای زندگی به رسمیت میشناسند.
- 2- کشورهای عضو، بقاء و رشد کودک را تا حد امکان تضمین خواهند کرد.

ماده 7

- 1- تولد کودک باید بلافاصله پس از به دنیا آمدن او ثبت شود و کودک از بدو تولد از حق داشتن نام، حق کسب تابعیت و تا حد امکان از حق شناختن والدین و قرار گرفتن تحت مراقبت آنان برخوردار خواهد بود.
- 2- کشورهای عضو اعمال حقوق مذکور را مطابق با قوانین داخلی خود و تعهدات ناشی از اسناد بین‌المللی مربوطه در این زمینه، به ویژه در مواردی که عدم اعمال این حقوق موجب بی‌تابعیتی کودک شود، تضمین خواهند نمود.

ماده 8

- 1- دولتهای عضو متعهد میشوند حق کودک برای حفظ هویت خود، از جمله تابعیت، نام و روابط خانوادگی را مطابق قانون و بدون مداخله غیرقانونی محترم بشمارند.

2- در مواردی که کودک به صورت غیرقانونی از تمام یا برخی از حقوق مربوط به هویت خود محروم شود، کشورهای عضو حمایت و مساعدت مقتضی را برای استیفای سریع هویت او فراهم خواهند آورد.

ماده 9

1- دولتهای عضو تضمین خواهند کرد که کودک از والدین خود بر خلاف میل آنان جدا نشود، مگر در مواردی که مقامات واجد صلاحیت مطابق قوانین و مقررات قابل اعمال و پس از بررسیهای قضایی حکم دهند که این جدایی برای تأمین منافع عالیله کودک ضروری میباشد. چنین حکمی ممکن است در مواردی خاص، از قبیل سوءاستفاده از کودک یا بی‌توجهی به او توسط والدین، یا زمانی که والدین جدا از یکدیگر زندگی میکنند و باید در مورد محل اقامت کودک تصمیمگیری شود، ضروری باشد.

2- در هر یک از دادرسیهای مرتبط با بند 1 این ماده، باید به همه طرفهای ذینفع فرصت داده شود در دادرسیها شرکت کنند و نظرات خود را ابراز نمایند.

3- دولتهای عضو حق کودک جدا شده از یک یا هر دو والد خود را برای حفظ روابط شخصی و تماس مستقیم و منظم با هر دو والد محترم خواهند شمرد مگر آن که این امر مغایر با منافع عالیله کودک باشد.

4- هر گاه این جدایی ناشی از اقدامات یک کشور عضو از قبیل بازداشت، حبس، تبعید، اخراج یا مرگ یک یا هر دو والد یا کودک (از جمله مرگی که به هر دلیل در حین توقیف شخص توسط دولت روی میدهد) باشد، کشور عضو، بنا به درخواست، اطلاعات ضروری مربوط به محل اقامت عضو (یا اعضای) غایب خانواده را در اختیار والدین، کودک یا، در موارد مقتضی، یکی دیگر از اعضای خانواده قرار خواهد داد، مگر آن که ارائه این اطلاعات محل رفاه کودک باشد. علاوه بر این، کشورهای عضو تضمین خواهند نمود که تسلیم این درخواست فی‌نفسه تبعات نامطلوبی برای فرد (یا افراد) ذینفع در پی نداشته باشد.

ماده 10

1- به موجب تعهدات ناشی از بند 1 ماده 9، کشورهای عضو درخواست کودک یا والدین او را برای ورود به یک کشور عضو یا خروج از آن به منظور پیوند مجدد خانواده، با نظر مثبت و به روشی انسانی و سریع بررسی خواهند کرد. کشورهای عضو علاوه بر این تضمین خواهند کرد که تسلیم چنین درخواستی تبعات نامطلوبی برای درخواست کنندگان و اعضای خانواده آنان در پی نداشته باشد.

2- کودکی که والدینش مقیم کشورهای مختلفی هستند حق دارد که، جز در شرایط استثنایی، به صورت منظم روابط شخصی و تماس مستقیم خود را با هر دو والد حفظ نماید. به این منظور و مطابق با تعهدات کشورهای عضو به موجب بند 1 ماده 9، کشورهای عضو حق کودک و والدین او را برای ترک هر کشوری، از جمله

کشور خود، و ورود به کشور خود محترم خواهند شمرد. حق ترك هر كشوري تنها مشمول محدوديتهايي است كه در قانون تصريح شده و براي حفظ امنيت ملي، نظم عمومي، بهداشت عمومي، اخلاق عمومي يا حقوق و آزاديهاي ديگران ضروري است و با ساير حقوق مندرج در پيمان نامه حاضر منطبق ميباشد.

ماده 11

- 1- به منظور مبارزه با انتقال غيرقانوني كودكان به خارج از كشور و عدم بازگشت كودكان مقيم خارج، كشورهاي عضو اقداماتي معمول خواهند داشت.
- 2- كشورهاي عضو به همين منظور انعقاد توافقتنامههاي دوجانبه يا چندجانبه و يا الحاق به توافقتنامههاي موجود را تشويق خواهند كرد.

ماده 12

- 1- كشورهاي عضو تضمين خواهند كرد كه كودكي كه قادر به شكل دادن به عقايد خود ميباشد حق ابراز آزادانه اين عقايد را در كليۀ امور كه به وي مربوط ميشود داشته باشد و متناسب با سن و ميزان رشد فكري كودك به نظرات وي اهميت لازم داده شود.
- 2- بدین منظور باید به ویژه برای كودك اين فرصت فراهم شود تا بتواند در كليۀ مراحل رسيدگي قضايي و اجرايي مربوط به خود مستقيماً يا از طريق يك نماينده يا مرجع مناسب، به روش منطبق با مقررات آئين دادرسي در قوانين داخلي، اظهارنظر نمايد.

ماده 13

- 1- كودك بايد حق آزادي بيان داشته باشد. حق مذکور شامل آزادي جستجو، دريافت و ارائه اطلاعات و عقايد از هر گونه است، بدون توجه به مرزها، به طور شفاهي، کتبي، چاپ شده، يا به شكل آثار هنري، و يا از طريق هر رسانه‌اي كه كودك انتخاب كند.
- 2- اعمال حق مذکور ممكن است منوط به برخي محدوديتها باشد، ليكن اين محدوديتها بايد تنها منحصر به مواردی باشد كه در قانون تصريح شده و به يكي از دلايل زير ضروري است:
الف) براي رعايت حقوق و آبروي ديگران؛
ب) براي حفظ امنيت ملي، نظم عمومي، بهداشت عمومي يا اخلاق عمومي.

ماده 14

- 1- كشورهاي عضو حق آزادي اندیشه، عقیده و مذهب را براي كودك محترم خواهند شمرد.

- 2- کشورهای عضو حقوق و تکالیف والدین، و برحسب مورد سرپرستان قانونی، را در هدایت کودک برای اعمال حقوق خود به روشی هماهنگ با تواناییهای بالنده وی محترم خواهند شمرد.
- 3- آزادی آشکار ساختن مذهب یا اعتقادات تنها میتواند مشمول محدودیتهایی باشد که در قانون تصریح شده و برای حفظ امنیت، نظم، بهداشت و اخلاق عمومی یا حقوق اساسی و آزادیهای دیگران ضروری است.

ماده 15

- 1- کشورهای عضو حقوق کودک را در مورد آزادی اجتماعات و شرکت در مجامع مسالمت‌آمیز به رسمیت میشناسند.
- 2- به غیر از محدودیتهایی که در قانون تصریح شده و در یک جامعه دموکراتیک برای حفظ امنیت ملی یا عمومی، نظم عمومی، بهداشت عمومی، اخلاق عمومی و یا حمایت از حقوق و آزادیهای دیگران ضروری است، نباید هیچگونه محدودیتی در اعمال حقوق مذکور ایجاد گردد.

ماده 16

- 1- در امور خصوصی، خانوادگی یا مکاتبات هیچ کودکی نباید مداخله خودسرانه یا غیرقانونی کرد یا به صورت غیرقانونی عزت و آبروی او را مورد تعرض قرار داد.
- 2- کودک حق برخورداری از حمایت قانون را در برابر اینگونه مداخلات و تعرضات دارد.

ماده 17

کشورهای عضو به عملکرد مهم رسانه‌های گروهی واقف بوده و تضمین خواهند کرد که کودک به اطلاعات و مطالب از منابع گوناگون ملی و بین‌المللی دسترسی داشته باشد، به ویژه اطلاعات و مطالبی که هدف آنها ترویج رفاه اجتماعی، معنوی و اخلاقی و بهداشت جسمی و روانی کودک است. بدین منظور، کشورهای عضو اقدامات زیر را به عمل خواهند آورد:

- الف) تشویق رسانه‌های گروهی به انتشار و پخش اطلاعات و مطالبی که برای کودک از نظر اجتماعی و فرهنگی سودمند و مطابق با روح ماده 29 باشد؛
- ب) تشویق همکاریهای بین‌المللی در زمینه تولید، مبادله و انتشار این گونه اطلاعات و مطالب از منابع گوناگون فرهنگی، ملی و بین‌المللی؛
- ج) تشویق تولید و انتشار کتابهای کودکان؛

- د) تشویق رسانه‌های گروهی به بذل توجه خاص به نیازهای کودکان گروه‌های اقلیت یا بومی از نظر زبان؛
- ه) تشویق تهیه رهنمودهای مناسب برای حمایت از کودک در برابر اطلاعات و مطالبی که به رفاه وی آسیب میرساند با در نظر داشتن مفاد مندرج در مواد 13 و 18.

ماده 18

- 1- کشورهای عضو حداکثر تلاش خود را به کار خواهند بست تا این اصل که هر دو والد در مورد پرورش و رشد کودک مسئولیت مشترک دارند به رسمیت شناخته شود. والدین، یا برحسب مورد سرپرستان قانونی، مسئولیت عمده را در پرورش و رشد کودک بر عهده دارند. منافع عالی‌ه کودک عمده‌ترین موضوع مورد توجه آنان خواهد بود.
- 2- به منظور تضمین و ترویج حقوق مندرج در پیمان‌نامه حاضر، کشورهای عضو مساعدت لازم را به والدین و سرپرستان قانونی در جهت ایفای مسئولیتهای آنها برای پرورش کودک عرضه خواهند کرد و توسعه مؤسسات، تسهیلات و خدمات برای مراقبت از کودکان را تضمین خواهند نمود.
- 3- کشورهای عضو کلیه اقدامات لازم را به عمل خواهند آورد تا اطمینان حاصل نمایند حق کودکان دارای والدین شاغل برای برخورداری از خدمات و تسهیلات مربوط به نگهداری کودکان که استحقاق آن را دارند، تضمین گردد.

ماده 19

- 1- کشورهای عضو کلیه اقدامات قانونی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی لازم را به عمل خواهند آورد تا از کودک در برابر کلیه اشکال خشونت جسمی یا روانی، صدمه یا آزار، بی‌توجهی یا رفتار توأم با سهل‌انگاری، سوءرفتار یا بهره‌کشی، از جمله سوءاستفاده جنسی، در حین مراقبت توسط والد (یا والدین)، سرپرست (یا سرپرستان) قانونی یا هر شخص دیگری که عهده‌دار مراقبت از کودک است، حمایت کنند.
- 2- اینگونه اقدامات حمایتی باید بر حسب مورد شامل روشهای مؤثر برای ایجاد برنامه‌های اجتماعی جهت فراهم نمودن پشتیبانی لازم از کودک و کسانی که عهده‌دار مراقبت از کودک هستند و نیز پشتیبانی از دیگر شکل‌های پیشگیری و شناسایی، گزارش‌دهی، ارجاع، تحقیق، درمان و پی‌گیری موارد سوءرفتار با کودک که قبلاً ذکر گردید، و برحسب مورد پشتیبانی از پیگرد قضایی، باشد.

ماده 20

- 1- کودکی که به طور موقت یا دائم از محیط خانوادگی خود محروم شده است، یا کودکی که به خاطر منافع عالی‌ه‌اش نتوان به او اجازه داد که در آن محیط باقی بماند، سزاوار حمایت و مساعدت ویژه از سوی دولت خواهد بود.

- 2- کشورهای عضو طبق قوانین داخلی خود برای اینگونه کودکان مراقبت جایگزین تضمین خواهند نمود.
- 3- چنین مراقبتی ممکن است از جمله شامل نگهداری توسط خانواده جایگزین، کفالت در قوانین اسلامی، فرزندخواندگی یا در صورت لزوم اسکان در مؤسسات مناسب برای مراقبت از کودکان باشد. هنگام بررسی راه حلها، باید به مطلوبیت تداوم در پرورش کودک و نیز به پیشینه قومی، مذهبی، فرهنگی و زبانی کودک توجه شایسته‌ای نمود.

ماده 21

آن دسته از کشورهای عضو که نظام فرزندخواندگی را به رسمیت می‌شناسند یا آن را مجاز میدانند تضمین خواهند کرد که منافع عالی‌ه کودک مهمترین نکته مورد توجه باشد و اقدامات زیر را به عمل خواهند آورد:

الف) تضمین این که فرزندخواندگی تنها با مجوز مقامات واجد صلاحیتی صورت پذیرد که مطابق با قوانین و مقررات قابل اعمال و براساس اطلاعات مؤثق و قابل اطمینان تعیین میکنند که با توجه به وضعیت کودک در ارتباط با والدین، خویشاوندان و سرپرستان قانونی، فرزند خواندگی جایز است و در صورت لزوم اشخاص ذیربط، رضایت آگاهانه خود را در مورد فرزندخواندگی براساس مشاوره‌های مقتضی اعلام نموده‌اند؛

ب) فرزندخواندگی در کشورهای دیگر را به عنوان روش دیگری برای مراقبت از کودک در مواردی که امکان سپردن کودک به عنوان فرزندخوانده به یک خانواده یا یافتن هیچگونه روش مناسبی برای مراقبت از کودک در کشور متبوع وی وجود ندارد، به رسمیت خواهند شناخت؛

ج) تضمین برخورداري کودکی که در کشوری دیگر به فرزندخواندگی پذیرفته میشود از حمایتها و معیارهایی که در صورت فرزندخواندگی در کشور خود از آنها برخوردار میشود؛

د) اتخاذ کلیه تدابیر مناسب به منظور حصول اطمینان از اینکه فرزندخواندگی در کشور دیگر برای اشخاص ذیربط دربردارنده درآمدهای مالی نادرست نباشد؛

ه) ترویج اهداف ماده حاضر در موارد مقتضی از طریق انعقاد قراردادها یا اتخاذ تدابیر دو یا چندجانبه و در این چارچوب، تلاش برای حصول اطمینان از اینکه فرزندخواندگی کودک در یک کشور دیگر تنها توسط مقامات یا نهادهای واجد صلاحیت صورت میپذیرد.

ماده 22

1- کشورهای عضو اقدامات لازم را به عمل خواهند آورد تا تضمین شود کودکی که متقاضی پناهندگی است یا طبق قوانین و مقررات بین‌المللی یا داخلی پناهنده محسوب میشود، اعم از اینکه همراه والدین خود یا شخص دیگری باشد و یا همراه

نداشته باشد، از حمایت مناسب و مساعدت بشردوستانه در برخورداری از حقوق مندرج قابل اعمال در این پیمان‌نامه و در سایر اسناد بین‌المللی مربوط به حقوق بشر یا بشردوستانه که کشورهای عضو به آنها ملحق شده‌اند، بهره‌مند خواهد شد.

2- به این منظور کشورهای عضو، در مواردی که مقتضی بدانند، در همه تلاشهای سازمان ملل متحد و نیز سایر سازمانهای بین‌المللی یا غیردولتی ذیربط که با سازمان ملل همکاری میکنند جهت مساعدت و حمایت از اینگونه کودکان و رنجبرانی والدین یا سایر اعضای خانواده کودک پناهنده به منظور کسب اطلاعات لازم برای پیوستن مجدد وی به خانواده‌اش همکاری خواهند کرد. در مواردی که نتوان والدین یا دیگر اعضای خانواده را یافت باید برای چنین کودکی همان حمایتی را فراهم نمود که مطابق مفاد پیمان‌نامه حاضر برای کودکانی در نظر گرفته میشود که موقتاً یا به طور دائم از محیط خانوادگی محروم شده‌اند.

ماده 23

- 1- کشورهای عضو اذعان دارند کودکی که از لحاظ جسمی یا ذهنی معلول است باید از يك زندگی کامل و محترمانه در شرایطی که متضمن منزلت و افزایش اتکا به نفس او باشد و مشارکت مؤثر او را در جامعه تسهیل نماید، برخوردار باشد.
- 2- کشورهای عضو، حق کودکان معلول را برای برخورداری از مراقبت ویژه به رسمیت میشناسند و بسته به منابع موجود، مساعدت مورد تقاضا و متناسب با شرایط کودک، والدین یا سایر مراقبان کودک را برای کودک مستحق و کسانی که مسئول مراقبت از او هستند تشویق و تضمین خواهند کرد.
- 3- با تشخیص نیازهای ویژه کودک معلول، مساعدت مقرر در بند 2 ماده حاضر باید در صورت امکان و با در نظر گرفتن امکانات مالی والدین یا دیگر مراقبان کودک، به طور رایگان ارائه شود و باید به گونه‌ای طراحی شود که متضمن دسترسی مؤثر کودک معلول به تحصیل، دوره‌های آموزشی، خدمات بهداشتی، خدمات توانبخشی، آماده‌سازی برای اشتغال و امکانات تفریحی باشد و به روشی که موجب دستیابی کودک به بالاترین حد ادغام در جامعه و رشد فردی، از جمله رشد فرهنگی و معنوی، گردد.
- 4- کشورهای عضو، در سایه همکاریهای بین‌المللی، مبادله اطلاعات مقتضی را در زمینه مراقبتهای بهداشتی جهت پیشگیری و معالجات پزشکی، روانشناسی و توانبخشی کودکان معلول ترویج خواهند کرد. مبادله اطلاعات مذکور از جمله شامل انتشار و دسترسی به اطلاعات مربوط به روشهای توانبخشی، آموزش و خدمات حرفه‌ای است و هدف آن قادر ساختن کشورهای عضو به بهبود تواناییها و مهارتها و گسترش تجربیات آنها در این زمینه‌هاست. در این مورد توجه خاصی به نیازهای کشورهای در حال رشد مبذول خواهد شد.

ماده 24

- 1- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از بالاترین معیارهای بهداشتی و تسهیلات قابل حصول جهت درمان بیماری و بازیابی سلامت به رسمیت می‌شناسند. کشورهای عضو برای تضمین اینکه هیچ کودکی از حق دسترسی به چنین خدمات بهداشتی محروم نماند تلاش خواهند کرد.
- 2- کشورهای عضو اعمال کامل حق مذکور را پیگیری خواهند نمود و به ویژه در موارد زیر اقدامات مقتضی به عمل خواهند آورد:
 - (الف) کاهش مرگ و میر نوزادان و کودکان؛
 - (ب) تضمین ارائه کمکهای پزشکی و مراقبتهای بهداشتی لازم برای همه کودکان با تأکید بر گسترش مراقبتهای بهداشتی اولیه؛
 - (ج) مبارزه علیه بیماریها و سوءتغذیه در چارچوب مراقبتهای بهداشتی اولیه از جمله از طریق به کار بستن فناوری موجود و فراهم ساختن مواد غذایی مقوی و کافی و آب آشامیدنی سالم با توجه به خطرات آلودگی محیط زیست؛
 - (د) تضمین مراقبتهای بهداشتی پیش و پس از زایمان برای مادران؛
 - (ه) تضمین اینکه همه اقشار جامعه به ویژه والدین و کودکان، از آموزشهای مربوطه آگاهی و به آنها دسترسی داشته باشند و در استفاده از دانش پایه در مورد بهداشت و تغذیه کودک، مزایای تغذیه با شیر مادر، بهداشت محیط و پیشگیری از سوانح مورد حمایت قرار گیرند؛
 - (و) توسعه مراقبتهای بهداشتی جهت پیشگیری، راهنمایی والدین و آموزش تنظیم خانواده و خدمات مربوطه.
- 3- کشورهای عضو به منظور برچیدن روشهای سنتی که به سلامت کودک آسیب می‌رسانند کلیه اقدامات مناسب و مؤثر را به عمل خواهند آورد.
- 4- کشورهای عضو برای دستیابی تدریجی به تحقق کامل حق مندرج در ماده حاضر متعهد میشوند همکاریهای بین‌المللی را ترویج و تشویق نمایند. در این مورد به نیازهای کشورهای در حال رشد توجه خاصی مبذول خواهد شد.

ماده 25

کشورهای عضو حق کودکی که توسط مقامات واجد صلاحیت جهت نگهداری، حمایت یا بازیابی سلامت جسمی یا روانی به خانواده یا مؤسسه‌ای سپرده شده است را برای انجام بررسی دوره‌ای درمان ارائه شده برای کودک و کلیه شرایط دیگر مربوط به نگهداری از او به رسمیت می‌شناسند.

ماده 26

- 1- کشورهای عضو حق هر کودک را برای برخورداری از تأمین اجتماعی، از جمله بیمه اجتماعی، به رسمیت می‌شناسند و اقدامات لازم را برای دستیابی به تحقق کامل این حق مطابق با قوانین داخلی خود به عمل خواهند آورد.

2- مزایای مذکور در موارد مقتضی باید با توجه به امکانات و شرایط کودک و اشخاص مسئول نگهداری از او و نیز سایر ملاحظات مربوط به درخواست مزایا از سوی کودک یا از طرف او اعطاء شوند.

ماده 27

- 1- کشورهای عضو حق همه کودکان را برای برخورداری از سطح زندگی مناسب برای رشد جسمی، ذهنی، معنوی، اخلاقی و اجتماعی به رسمیت می‌شناسند.
- 2- والد (یا والدین) یا دیگر اشخاص مسئول کودک در حد توان و امکانات مالی خود مسئولیت عمده را در تأمین شرایط زندگی لازم برای رشد کودک برعهده دارند.
- 3- کشورهای عضو، برحسب شرایط داخلی و در حد امکانات خود اقدامات مقتضی جهت کمک به والدین و دیگر اشخاص مسئول کودک برای اعمال حق مذکور به عمل خواهند آورد و در صورت نیاز، به ویژه در ارتباط با تغذیه و پوشاک و مسکن، کمکهای مادی و برنامه‌های پشتیبانی فراهم خواهند کرد.
- 4- کشورهای عضو کلیه اقدامات لازم را جهت تضمین پرداخت نفقه کودک توسط والدین یا دیگر اشخاص که از نظر مالی مسئولیت کودک را به عهده دارند، چه در داخل کشور عضو و چه در خارج، به عمل خواهند آورد. به ویژه هرگاه شخصی که مسئولیت تأمین مالی کودک را به عهده دارد در کشور دیگری غیر از کشور کودک زندگی میکند، کشورهای عضو باید الحاق به توافقنامه‌های بین‌المللی یا انعقاد چنین توافقنامه‌هایی و نیز اتخاذ تدابیر مناسب دیگر را ترویج نمایند.

ماده 28

- 1- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از آموزش به رسمیت می‌شناسند و برای دستیابی به این حق، به صورت تدریجی و بر پایه ایجاد فرصتهای برابر به ویژه اقدامات زیر را معمول خواهند داشت:
 - الف) اجباری کردن و در دسترس قرار دادن آموزش ابتدایی رایگان برای همه؛
 - ب) تشویق ایجاد و گسترش انواع مختلف آموزش متوسط، از جمله آموزش عمومی و حرفه‌ای، فراهم کردن و قرار دادن آنها در دسترس همه کودکان، و به عمل آوردن اقدامات مقتضی از قبیل ارائه آموزش رایگان و اعطای کمکهای مالی در صورت نیاز؛
 - ج) در دسترس قرار دادن آموزش عالی برای همگان براساس قابلیت و از هر طریق مناسب؛
 - د) فراهم نمودن اطلاعات و راهنماییهای آموزشی و حرفه‌ای و قرار دادن آنها در دسترس همه کودکان؛
 - ه) به عمل آوردن اقداماتی جهت تشویق به حضور منظم در مدارس و کاهش موارد ترک تحصیل.
- 2- کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی را جهت تضمین آنکه انضباط در مدارس مطابق با شأن انسانی کودک و مفاد پیمان‌نامه حاضر اعمال میشود معمول خواهند داشت.

3- کشورهای عضو همکاریهای بین‌المللی را در موارد مربوط به آموزش، به ویژه در جهت مشارکت در ریشه‌کن ساختن جهل و بیسوادی در سراسر جهان و تسهیل دسترسی به دانش علمی و فنی و روشهای نوین تدریس، تشویق و ترویج خواهند کرد. در این خصوص توجهی ویژه به نیازهای کشورهای در حال رشد مبذول خواهد شد.

ماده 29

1- کشورهای عضو اتفاق نظر دارند که آموزش کودک باید در راستای اهداف زیر باشد:

(الف) رشد شخصیت، استعدادها و تواناییهای جسمی و ذهنی کودک تا حد امکان؛
(ب) افزایش احترام به حقوق بشر و آزادیهای اساسی و اصول مندرج در منشور سازمان ملل متحد؛

(ج) افزایش احترام به والدین کودک، هویت فرهنگی، زبان و ارزشهای کودک، به ارزشهای ملی کشوری که کودک در آن زندگی میکند و موطن اصلی او و به تمدنهای متفاوت با تمدنی که او بدان تعلق دارد؛

(د) آماده‌سازی کودک برای یک زندگی مسئولانه در جامعه‌ای آزاد و با روحیه تفاهم، صلح، مدارا، مساوات بین زن و مرد، و دوستی میان همه مردمان، گروههای قومی، ملی و مذهبی و افرادی که منشأ بومی دارند؛

(ه) افزایش احترام به محیط زیست طبیعی.

2- هیچ بخشی از ماده حاضر یا ماده 28 نباید به گونه‌ای تفسیر شود که مخل آزادی افراد و نهادها برای تأسیس و اداره مؤسسات آموزشی گردد، منوط به اینکه اصول مقرر در بند 1 ماده حاضر و شرایط مربوط به منطبق بودن آموزش در این گونه مؤسسات با معیارهای حداقلی که ممکن است توسط دولت تعیین شده باشد، همواره رعایت شوند.

ماده 30

در کشورهایایی که اقلیتهای قومی، مذهبی یا زبانی وجود دارند یا افرادی با منشأ بومی، کودک متعلق به اینگونه اقلیتها یا کودکی که بومی است نباید از حق برخورداری از فرهنگ خود، برخورداری از مذهب خود و اعمال آن یا استفاده از زبان خود به همراه سایر اعضای گروه خود محروم شود.

ماده 31

1- کشورهای عضو حق کودک را برای استراحت، داشتن اوقات فراغت، پرداختن به بازی و فعالیتهای تفریحی متناسب با سن کودک و مشارکت آزادانه در زندگی فرهنگی و هنری به رسمیت میشناسند.

2- کشورهای عضو حق کودک برای مشارکت کامل در زندگی فرهنگی و هنری را محترم شمرده و ترویج خواهند کرد و مشوق فراهم ساختن فرصتهای برابر و مناسب برای فعالیتهای فرهنگی، هنری و تفریحی خواهند بود.

ماده 32

- 1- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از حمایت در برابر بهره‌کشی اقتصادی و انجام هرگونه کاری که ممکن است زیانبار باشد یا خللی در تحصیل کودک وارد آورد، و یا به سلامتی کودک یا رشد جسمانی، ذهنی، اخلاقی یا اجتماعی او آسیب رساند، به رسمیت می‌شناسند.
- 2- کشورهای عضو جهت تضمین اجرای ماده حاضر اقدامات قانونی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی به عمل خواهند آورد. بدین منظور و با عنایت به مفاد سایر اسناد بین‌المللی مربوطه، کشورهای عضو به ویژه اقدامات ذیل را به عمل خواهند آورد:
 - الف) تعیین حداقل سن یا حداقل سنین برای اشتغال به کار؛
 - ب) تدوین مقررات مناسب در ارتباط با ساعات کار و شرایط اشتغال؛
 - ج) تعیین مجازات‌های مناسب یا ضمانت‌های اجرایی دیگر به منظور تضمین اجرای مؤثر ماده حاضر.

ماده 33

کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی، از جمله اقدامات قانونی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی، را به عمل خواهند آورد تا کودکان را در برابر استفاده غیرمجاز از داروهای مخدر و روانگردان که در اسناد بین‌المللی مربوطه توصیف شده‌اند، حمایت نمایند و از استفاده از کودکان در تولید غیرمجاز و قاچاق چنین موادی جلوگیری کنند.

ماده 34

کشورهای عضو متعهد میشوند از کودک در برابر کلیه اشکال بهره‌کشی و سوءاستفاده جنسی حمایت کنند. بدین منظور، کشورهای عضو به ویژه کلیه اقدامات مقتضی ملی، دو جانبه و چند جانبه را به عمل خواهند آورد تا از موارد زیر جلوگیری شود:

- الف) اغوا یا وادار کردن کودک به پرداختن به هر گونه فعالیت جنسی غیرقانونی؛
- ب) استفاده استثمارگرانه از کودکان در فحشا یا دیگر اعمال جنسی غیرقانونی؛
- ج) استفاده استثمارگرانه از کودکان در هرزه نگاری.

ماده 35

به منظور جلوگیری از ربوده شدن، فروش یا قاچاق کودکان به هر منظور و به هر شکل، کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی ملی، دو جانبه و چندجانبه را به عمل خواهند آورد.

ماده 36

کشورهای عضو از کودک در برابر کلیه اشکال دیگر بهره‌کشی که مغایر با هر یک از جنبه‌های رفاه کودک باشد حمایت خواهند کرد.

ماده 37

کشورهای عضو تضمین خواهند کرد که:

- (الف) هیچ کودکی مورد شکنجه یا سایر رفتارهای بیرحمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز قرار نگیرد. مجازات اعدام، یا حبس ابد بدون امکان آزادی، نباید در مورد جرمهایی که اشخاص زیر 18 سال مرتکب میشوند اعمال گردد؛
- (ب) هیچ کودکی به طور غیرقانونی یا خودسرانه از آزادی محروم نشود. دستگیری، بازداشت یا زندانی کردن کودک باید مطابق قانون و تنها به عنوان آخرین راه چاره و در کوتاهترین زمان ممکن صورت پذیرد؛
- (ج) با هر کودکی که از آزادی محروم شده است رفتاری انسانی و همراه با احترام به مقام ذاتی انسان، و با توجه به نیازهای افراد هم سن او اعمال شود. به ویژه کودک محروم از آزادی باید از بزرگسالان جدا شود، مگر آن که این امر مغایر با منافع عالیه کودک تشخیص داده شود، و او حق دارد جز در موارد استثنایی، تماس خود را با خانواده‌اش از طریق مکاتبه و ملاقات حفظ کند.
- (د) هر کودک محروم از آزادی حق دسترسی فوری به کمکهای حقوقی و سایر مساعدتهای مقتضی داشته باشد و همچنین حق داشته باشد که محرومیت خود از آزادی را از حیث تطابق با قانون در برابر دادگاه یا هر مقام واجد صلاحیت مستقل و بی طرف دیگر مورد اعتراض قرار دهد و در یک چنین مواردی از تصمیم فوری برخوردار شود.

ماده 38

- 1- کشورهای عضو متعهد میشوند که هنگام مداخلات مسلحانه‌ای که با کودکان ارتباط پیدا میکند مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه قابل اعمال را محترم بشمارند و احترام به مقررات مذکور را تضمین کنند.
- 2- کشورهای عضو کلیه اقدامات امکانپذیر را به عمل خواهند آورد تا تضمین کنند که اشخاصی که به سن 15 سالگی نرسیده‌اند در مداخلات شرکت مستقیم نداشته باشند.
- 3- کشورهای عضو از پذیرش اشخاصی که به 15 سالگی نرسیده‌اند در نیروهای مسلح خود اجتناب خواهند کرد. در پذیرش اشخاص بین 15 سال و 18 سال، کشورهای عضو تلاش خواهند نمود اولویت را به آنهایی دهند که سن بیشتری دارند.
- 4- کشورهای عضو، طبق تعهدات ناشی از حقوق بین‌الملل بشردوستانه مربوط به حمایت از افراد غیرنظامی در مداخلات مسلحانه، کلیه اقدامات امکانپذیر را برای تضمین حمایت و مراقبت از کودکانی که به علت مداخلات مسلحانه در معرض آسیب قرار میگیرند، به عمل خواهند آورد.

ماده 39

کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی را به عمل خواهند آورد تا بهبود جسمانی و روانی و ادغام مجدد اجتماعی کودکی که قربانی هرگونه بی‌توجهی، بهره‌کشی، آزار، شکنجه یا سایر اشکال رفتار یا تنبیه بیرحمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، و یا مخاصمات مسلحانه واقع شده است، تسریع گردد. بهبود و ادغام مجدد مذکور باید در محیطی صورت پذیرد که تندرستی، عزت نفس و منزلت کودک را تقویت میکند.

ماده 40

1- کشورهای عضو این حق را برای هر کودک مجرم، متهم یا مظنون به نقض قوانین کیفری به رسمیت می‌شناسند که با او به روشی که موجب اعتدالی مفهوم شرف و ارزش در ذهن کودک می‌گردد رفتار شود، روشی که احترام کودک به حقوق بشر و آزادیهای اساسی دیگران را تقویت کند و به سن کودک و مطلوبیت ترویج ادغام مجدد کودک در جامعه و ایفای نقشی سازنده توسط کودک در جامعه توجه داشته باشد.

2- به این منظور و با عنایت به مفاد مربوطه در اسناد بین‌المللی، کشورهای عضو به ویژه تضمین خواهند کرد که:

الف) هیچ کودکی نباید به سبب فعل یا ترك فعلی که در زمان ارتکاب به موجب قوانین ملی یا بین‌المللی ممنوع نبوده است، مجرم، متهم یا مظنون به نقض قوانین کیفری شناخته شود؛

ب) هر کودک مظنون یا متهم به نقض قوانین کیفری حداقل از تضمینهای زیر برخوردار باشد:

(1) تا زمانی که گناهکار بودن او بر طبق قانون ثابت نشده است بیگناه فرض شود؛
(2) به سرعت و مستقیماً، و در موارد مقتضی از طریق والدین یا سرپرستان قانونی خود، از اتهامات وارده علیه خود اطلاع یابد و برای تهیه و ارائه دفاعیه خود از کمک حقوقی یا دیگر کمکهای مقتضی برخوردار شود؛

(3) رسیدگی به اتهام بدون تأخیر و توسط یک مقام یا مرجع قضایی واجد صلاحیت، مستقل و بیطرف، در یک دادرسی عادلانه مطابق با قانون و با موجود بودن کمک حقوقی یا دیگر کمکهای مقتضی، و منوط به مغایر نبودن با منافع عالیة کودک و به ویژه با توجه به سن یا وضعیت کودک، با حضور والدین یا سرپرستان قانونی او صورت پذیرد؛

(4) ملزم نگردد شهادت دهد یا اعتراف به گناه نماید، و امکان بررسی اظهارات شهود مخالف و کسب اجازه برای شرکت شهود خود و بررسی اظهارات آنان را در شرایط مساوی داشته باشد؛

(5) در صورتی که مجرم شناخته شود، بتواند از مقام یا مرجع قضایی واجد صلاحیت، مستقل و بیطرف بالاتری بخواهد مطابق با قانون، حکم صادره و هر گونه اقدام ناشی از آن را مورد تجدیدنظر قرار دهد؛

(6) در صورتی که کودک قادر به فهمیدن زبان مورد استفاده یا تکلم به آن زبان نباشد، بتواند از یاری یک مترجم به طور رایگان برخوردار شود؛

(7) در کلیه مراحل دادرسی، حریم شخصی او کاملاً محفوظ بماند.

3- کشورهای عضو تلاش خواهند نمود وضع قوانین و مقررات و تأسیس مراجع و نهادهایی که به کودکان مجرم، متهم یا مظنون به نقض قوانین کیفری اختصاص دارند را ترویج نمایند و خصوصاً اقدامات ذیل را معمول خواهند داشت:

الف) تعیین حداقل سنی که پایین‌تر از آن نتوان کودکان را دارای قابلیت نقض قوانین کیفری محسوب کرد؛

ب) در صورت مقتضی و مطلوب بودن، اعمال تدابیری برای برخورد با این گونه کودکان بدون توسل به دادرسیهای قضایی، منوط به این که حقوق بشر و ضمانتهای حقوقی کاملاً رعایت شوند.

4- به منظور تضمین این که با کودکان به روشی متناسب با رفاه و شرایط و جرم آنها رفتار شود، باید تمهیدات گوناگونی از قبیل مقررات مراقبت، راهنمایی و نظارت و نیز مشاوره، تعلیق مجازات، نگهداری توسط خانواده جایگزین، آموزش و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای و سایر اقدامات جایگزین مراقبت در مؤسسات فراهم باشد.

ماده 41

مفاد پیمان‌نامه حاضر تأثیری بر قوانینی که در جهت تحقق حقوق کودک مؤثرتر میباشند، و ممکن است جزء موارد زیر باشند، نخواهد داشت:

الف) قوانین کشور عضو؛ یا

ب) قوانین بین‌المللی لازم‌الاجرا در آن کشور.

ماده 42

کشورهای عضو متعهد میشوند به طور گسترده و به طریقی مناسب و فعال اصول و مفاد پیمان‌نامه را به نحوی یکسان به اطلاع بزرگسالان و کودکان برسانند.

ماده 43

1- به منظور بررسی پیشرفت کشورهای عضو در دستیابی به تحقق تعهدات ناشی از پیمان‌نامه حاضر، یک کمیته حقوق کودک تشکیل خواهد شد که وظایف آن در بندها و مواد بعدی تصریح شده است.

2- کمیته از ده کارشناس تشکیل خواهد شد که از نظر اخلاقی حسن شهرت داشته باشند و صلاحیت آنان در زمینه‌هایی که در پیمان‌نامه حاضر تصریح گردیده مورد تأیید باشد. اعضای کمیته را کشورهای عضو، با توجه به پراکندگی جغرافیایی متناسب و نیز نظامهای حقوقی اصلی، از میان اتباع خود انتخاب میکنند و این افراد به صورت شخصی به انجام وظیفه در کمیته خواهند پرداخت.

- 3- اعضاي کمیته با رأی مخفي از میان فهرست افرادی که توسط کشورهای عضو نامزد شده‌اند، انتخاب خواهند شد. هر کشور عضو می‌تواند یکی از اتباع خود را نامزد نماید.
- 4- اولین انتخابات کمیته حداکثر ظرف شش ماه پس از قابل اجرا شدن پیمان‌نامه حاضر و سپس هر دو سال یک بار برگزار خواهد شد. حداقل چهار ماه پیش از برگزاری هر یک از انتخابات، دبیر کل سازمان ملل متحد طی نامه‌ای از کشورهای عضو دعوت خواهد کرد ظرف دو ماه نامزدهای خود را معرفی نمایند. دبیر کل متعاقباً فهرستی از اسامی همه نامزدها، به ترتیب حروف الفبا، و با ذکر نام کشوری که هر یک را نامزد نموده است تهیه و به کشورهای عضو پیمان‌نامه حاضر تسلیم خواهد کرد.
- 5- انتخابات در اجلاس کشورهای عضو که به دعوت دبیرکل و در مقر سازمان ملل متحد تشکیل میشود، برگزار خواهد شد. در اجلاسهای مذکور که با حضور دو سوم کشورهای عضو رسمیت خواهند یافت، افرادی که بیشترین تعداد آرا و اکثریت مطلق آرای نمایندگان حاضر و رأی دهنده کشورهای عضو را به دست آورند به عضویت کمیته انتخاب خواهند شد.
- 6- اعضاي کمیته برای یک دوره چهار ساله انتخاب خواهند شد و در صورتی که باز هم نامزد شوند واجد شرایط برای انتخاب مجدد خواهند بود. دوره عضویت پنج تن از اعضاي منتخب در اولین انتخابات، در پایان دو سال خاتمه خواهد یافت. بلافاصله پس از اولین انتخابات، اسامی این پنج نفر از طریق قرعه کشی توسط رئیس جلسه تعیین خواهد شد.
- 7- در صورتی که یکی از اعضاي کمیته فوت کند یا استعفا دهد، یا به هر دلیلی اعلام نماید که دیگر قادر به انجام وظیفه در کمیته نمیباشد، کشور عضوی که این عضو را نامزد کرده است کارشناس دیگری را از میان اتباع خود معرفی خواهد کرد تا در صورت تصویب کمیته تا پایان دوره در کمیته به انجام وظیفه بپردازد.
- 8- کمیته آیین‌نامه داخلی خود را تنظیم خواهد کرد.
- 9- کمیته مأموران خود را برای یک دوره دو ساله انتخاب خواهد کرد.
- 10- جلسات کمیته معمولاً در مقر سازمان ملل متحد یا هر مکان مناسب دیگری که کمیته تعیین کند برگزار خواهد شد. کمیته به طور معمول سالانه تشکیل جلسه خواهد داد. مدت جلسات کمیته در جلسهای با شرکت کشورهای عضو پیمان‌نامه حاضر و منوط به تصویب مجمع عمومی تعیین خواهد شد و در صورت لزوم مورد تجدید نظر قرار خواهد گرفت.
- 11- دبیرکل سازمان ملل متحد کارمندان و تجهیزات لازم را برای عملکرد ثمربخش کمیته طبق پیمان‌نامه حاضر فراهم خواهد نمود.
- 12- با تأیید مجمع عمومی، اعضاي کمیته‌ای که به موجب پیمان‌نامه حاضر تشکیل میشود از محل منابع سازمان ملل متحد و طبق شرایطی که مجمع عمومی تعیین مینماید حقوق دریافت خواهند کرد.

ماده 44

1- کشورهای عضو متعهد میشوند از طریق دبیرکل سازمان ملل متحد گزارشاتی در مورد اقداماتی که به منظور تحقق حقوق به رسمیت شناخته شده در پیمان‌نامه حاضر به عمل آمده‌اند و پیشرفت‌هایی که در برخورداری از این حقوق صورت گرفته است را به ترتیب زیر به کمیته تسلیم نمایند:

الف) ظرف دو سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن پیمان‌نامه برای کشور عضو مربوطه؛

- ب) سپس هر پنج سال یک بار.
- 2- گزارشاتی که طبق ماده حاضر تهیه میشوند باید عوامل و مشکلاتی که ممکن است موجود باشند و بر میزان انجام تعهدات ناشی از پیمان‌نامه حاضر تأثیر می‌گذارند را مشخص سازند. گزارشات، برای آن که درکی جامع از اجرای پیمان‌نامه در کشور مربوطه به دست دهند، باید حاوی اطلاعات کافی نیز باشند.
- 3- برای آن کشور عضوی که گزارش اولیه جامعی به کمیته تسلیم کرده است ضرورتی ندارد در گزارشات بعدی خود، موضوع بند 1 (ب) این ماده، اطلاعات پایه‌ای که قبلاً ارائه نموده است را تکرار کند.
- 4- کمیته میتواند از کشورهای عضو بخواهد اطلاعات بیشتری در مورد اجرای پیمان‌نامه ارائه دهند.
- 5- کمیته گزارش فعالیت‌های خود را هر دو سال یک بار از طریق شورای اقتصادی و اجتماعی به مجمع عمومی تسلیم خواهد کرد.
- 6- کشورهای عضو گزارشات خود را به طور گسترده در کشور خود در اختیار عموم قرار خواهند داد.

ماده 45

به منظور ترویج اجرای هر چه مؤثرتر پیمان‌نامه و تشویق همکاری‌های بین‌المللی در زمینه‌های تحت پوشش پیمان‌نامه:

الف) سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر ارگان‌های سازمان ملل متحد میتوانند در بررسی اجرای مفادی از این پیمان‌نامه که در حوزه وظایف آنها واقع میشود شرکت داشته باشند. کمیته میتواند از سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر نهادهای واجد صلاحیت که مناسب تشخیص دهد دعوت نماید تا در مورد اجرای پیمان‌نامه در زمینه‌های مرتبط با حوزه وظایف خود نظرات تخصصی ارائه نمایند. کمیته میتواند از سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر ارگان‌های سازمان ملل متحد دعوت نماید تا در مورد اجرای پیمان‌نامه در زمینه‌هایی که در حوزه فعالیت‌های آنها واقع میشود گزارشاتی تسلیم نمایند؛

ب) کمیته میتواند، در صورتی که مناسب بداند، هر گزارش دریافتی از کشورهای عضو را که حاوی درخواست برای مشاوره یا مساعدت فنی یا نمایانگر نیاز به آن باشد، همراه با ملاحظات و پیشنهاداتی که ممکن است کمیته در این زمینه داشته

باشد براي سازمانهاي تخصصي، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و ساير نهادهاي واجد صلاحيت ارسال نمايد؛
ب) کمیته میتواند به مجمع عمومي توصیه کند که از دبیر کل درخواست نماید از طرف کمیته در مورد موضوعات خاصي مربوط به حقوق کودک مطالعاتي انجام دهد؛

ت) کمیته میتواند بر پایه اطلاعاتي که از طریق اجرائي مواد 44 و 45 پیماننامه حاضر دریافت میکند پیشنهادات و توصیههاي کلي ارائه دهد. این گونه پیشنهادات و توصیههاي کلي باید براي کشورهای عضو مربوطه ارسال گردد و همراه با نظرات کشورهای عضو، چنانچه نظراتي موجود باشد، به مجمع عمومي گزارش شود.

ماده 46

پیماننامه حاضر جهت امضاي کلیه کشورهای مفتوح خواهد بود.

ماده 47

پیماننامه حاضر منوط به تصویب است. اسناد تصویب به دبیر کل سازمان ملل متحد سپرده خواهند شد.

ماده 48

پیماننامه حاضر جهت الحاق کلیه کشورهای مفتوح خواهد ماند. اسناد الحاق به دبیر کل سازمان ملل متحد سپرده خواهند شد.

ماده 49

1- پیماننامه حاضر سي روز پس از سپرده شدن بیستمین سند تصویب یا الحاق به دبیر کل سازمان ملل متحد قابل اجرا خواهد بود.
2- تاریخ لازم الاجرا شدن پیماننامه حاضر در مورد هر کشوري که پس از سپرده شدن بیستمین سند تصویب یا الحاق، پیماننامه را تصویب میکند یا به آن ملحق میشود، سي روز پس از تاریخ سپردن سند تصویب یا الحاق توسط آن کشور خواهد بود.

ماده 50

1- هر يك از کشورهای عضو میتواند اصلاحیهاي پیشنهاد کرده و آن را به دبیرکل سازمان ملل متحد تحویل دهد. دبیرکل سپس اصلاحیه پیشنهادي را براي کشورهای عضو ارسال خواهد نمود و از آنها درخواست خواهد کرد نظر خود را درباره برپايي کنفرانس کشورهای عضو به منظور بررسی و رأيگيري در مورد پیشنهادات اعلام نمایند. چنانچه ظرف چهار ماه از تاریخ ارسال، حداقل يك سوم کشورهای عضو موافق برگزاري چنین کنفرانسي باشند، دبیرکل کنفرانس را با

پشتیبانی سازمان ملل متحد برگزار خواهد کرد. هر اصلاحیه‌ای که مورد تصویب اکثریت کشورهای عضو حاضر و رأی دهنده در کنفرانس قرار گیرد، جهت تصویب به مجمع عمومی تسلیم خواهد شد.

2- اصلاحیه‌ای که مطابق با بند 1 ماده حاضر به تصویب برسد، پس از تصویب مجمع عمومی و پذیرش دو سوم کشورهای عضو قابل اجرا خواهد بود.

3- زمانی که اصلاحیه‌ای قابل اجرا میشود، برای آن دسته از کشورهای عضو که آن را پذیرفته‌اند لازم‌الاجرا خواهد بود و دیگر کشورهای عضو همچنان ملزم به اجرای مفاد پیمان‌نامه حاضر و اصلاحیه‌هایی که قبلاً پذیرفته‌اند خواهند بود.

ماده 51

1- دبیرکل سازمان ملل متحد متن تحفظ کشورها را که در زمان تصویب یا الحاق تسلیم میشوند دریافت و برای کلیه کشورها ارسال خواهد کرد.

2- تحفظی که با هدف و مقصود پیمان‌نامه حاضر مغایرت داشته باشد، مجاز نیست.

3- تحفظ را میتوان در هر زمان با ارسال اعلامیه رسمی به دبیرکل سازمان ملل متحد باز پس گرفت و دبیرکل سپس این امر را به اطلاع کلیه کشورها خواهد رساند. چنین بیانیه‌ای از تاریخ وصول توسط دبیرکل نافذ خواهد بود.

ماده 52

هر يك از کشورهای عضو میتواند با ارسال اعلامیه کتبی برای دبیرکل سازمان ملل متحد از عضویت پیمان‌نامه حاضر خارج شود. خروج از عضویت پیمان‌نامه يك سال پس از تاریخ دریافت بیانیه توسط دبیرکل صورت میپذیرد.

ماده 53

دبیرکل سازمان ملل متحد به عنوان امانتدار پیمان‌نامه حاضر تعیین شده است.

ماده 54

نسخه اصلی پیمان‌نامه حاضر، که متون عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی آن همگی از اعتبار یکسان برخوردارند، نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع خواهد شد.

با حضور امضاء کنندگان تام‌الاختیار زیر که از طرف دولتهای متبوع خود برای این امر کاملاً مجاز میباشند، پیمان‌نامه حاضر به امضاء رسید.

پروتکل الحاقی پیمان نامه حقوق کودک درباره خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان.

مصوب 18 ژانویه 2002

کشورهای عضو پروتکل حاضر،

متوجه هستند برای دستیابی بیشتر به اهداف پیمان نامه حقوق کودک و اجرای مفاد آن و از جمله مواد 1، 11، 21، 32، 33، 34، 35، و 36 لازم است که اقدامات کشورهای عضو فراتر رفته تا حمایت از کودک در مقابل خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان را نیز تضمین نماید،

و نیز متوجه هستند که پیمان نامه حقوق کودک، حق کودک برای حمایت در مقابل هرگونه استثمار اقتصادی و انجام هرگونه کاری که برای او خطرناک باشد و یا مانع آموزش کودک شود، یا برای سلامتی او یا رشد جسمی، روانی، معنوی، اخلاقی یا اجتماعی کودک زیانبار باشد را به رسمیت می‌شناسد،

با نگرانی عمیق متوجه اهمیت و افزایش قاچاق بین‌المللی کودکان به قصد فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان هستند،

عمیقا نگران گسترش و تداوم شیوه‌های گردشگری جنسی بوده که کودکان به ویژه در معرض خطر آن هستند و آن مستقیما باعث افزایش خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان میگردد،

دریافته‌اند که گروه‌های آسیب‌پذیر خاص، از جمله کودکان دختر، بیشتر در معرض خطر استثمار جنسی هستند و نسبت کودکان دختر در میان استثمار شدگان جنسی به مراتب بیشتر میباشد،

نگران افزایش دسترسی به هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت و سایر فناوریهای نوین هستند و کنفرانس بین‌المللی مبارزه با هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت، که در سال 1999 در شهر وین برگزار شد، و بخصوص توافق این کنفرانس در مورد مجرمیت تولید، توزیع، صادرات، مخابره، واردات، تملک ارادی و تبلیغ هرزه‌نگاری کودکان در سطح بین‌المللی را فرا میخواند و بر اهمیت همکاری نزدیکتر مابین دولتها و صنعت اینترنت تاکید مینمایند،

معتقدند که برای تسهیل از میان بردن خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان باید به اتخاذ يك رویکرد جامع برای مقابله با عوامل موثر آن از جمله عقب افتادگی، فقر، تبعیض اقتصادی، ساختار نابرابر اجتماعی- اقتصادی،

خانواده‌های از هم پاشیده، کمبود آموزش، مهاجرت روستایی- شهری، تبعیض جنسیتی، رفتارهای جنسی غیر مسئولانه بزرگسالان، رفتارهای سنتی زیان‌آور، درگیریهای مسلحانه و قاچاق کودکان پرداخت،

همچنین معتقدند برای کاستن تقاضای خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان لازم است که برای بالابردن آگاهی عمومی تلاش شود، و همچنین تقویت همکاری جهانی در میان تمام طرفهای درگیر و بهبود اجرای قوانین در سطح ملی حائز اهمیت است،

با تاکید بر تامین ابزار حقوقی و بین‌المللی مناسب برای حمایت از کودکان، و از آن جمله پیمان‌نامه لاهه درباره حمایت از کودکان و همکاری در زمینه فرزندخواندگی بین کشورها، پیمان‌نامه لاهه درباره جوانب مدنی کودک ربایی بین‌المللی، پیمان‌نامه لاهه درباره جوانب قضایی، قوانین مربوطه، برسمیت شناختن، تقویت و همکاری در ارتباط با مسئولیت والدین و اقدامات مربوط به حمایت از کودکان و پیمان‌نامه شماره 182 سازمان بین‌المللی کار درباره منع و اقدام فوری برای از میان بردن بدترین اشکال کار کودک،

از حمایت همه‌جانبه از پیمان‌نامه حقوق کودک که نشان دهنده تعهد گسترده‌ای است که برای پیشبرد و پشتیبانی از حقوق کودک وجود دارد ترغیب شدند،

با آگاهی از اهمیت اجرای مفاد برنامه اقدام برای جلوگیری از خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان و اعلامیه و دستور کار برای اقدام که در کنفرانس جهانی بر علیه استثمار جنسی از کودک برای مقاصد تجاری، که از 27 تا 31 اوت سال 1996 در شهر استکهلم برگزار گردید اتخاذ شد و سایر تصمیمها و توصیه‌های نهادهای بین‌المللی،

و توجه خاص به اهمیت سنتها و ارزشهای فرهنگی همه مردمان در حمایت و رشد متوازن کودک،

مطابق اصول زیر موافقت کردند که:

ماده 1

کشورهای عضو، خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان را آنگونه که در این پروتکل آمده است منع خواهند کرد.

ماده 2

در این پروتکل:

(الف) خرید و فروش کودکان به معنی هرگونه اقدام یا معامله‌ای است که فردی یا گروهی از افراد، کودکی را در ازای مبلغی و یا سایر مسائل به دیگری منتقل میکند؛

(ب) خودفروشی کودکان به معنی استفاده از کودکان در فعالیتهای جنسی در ازای پرداخت وجه و یا مسائل دیگر است؛

(ج) هرزهنگاری کودکان به معنی نمایش از هر طریق میباشد که در آن کودکان یا بصورت واقعی و یا مجازی مشغول فعالیتهای بارز جنسی باشند و یا آلات تناسلی کودک برای مقاصد جنسی به نمایش گذاشته شود.

ماده 3

1- هر کشور عضو تضمین خواهد کرد که دست کم موارد و اقدامات زیر کاملاً تحت قوانین جزایی و جنایی آن کشور قرار گیرند، خواه در داخل کشور اتفاق افتاده باشند و خواه در خارج از آن و یا توسط فرد انجام شود و یا بصورت سازمان یافته:

(الف) در مقوله خرید و فروش کودکان آنگونه که در ماده 2 آمده است: هرگونه عرضه، تحویل و دریافت کودکان به هر شکل که برای مقاصد زیر باشد:

استثمار جنسی کودکان

انتقال اندامهای بدن کودک برای سودجویی؛

استفاده از کودک برای کار اجباری؛

کسب رضایت غیر قانونی، به عنوان واسطه، برای فرزندخواندگی کودک که مغایر با ابزار قانونی بین‌المللی موضوعه برای فرزندخواندگی باشد؛

(ب) عرضه، در اختیار گرفتن، خریداری یا تامین يك کودک برای خودفروشی، آنگونه که در ماده 2 آمده است؛

(ج) تهیه، توزیع، انتشار، واردات، صادرات، عرضه، فروش یا داشتن مطالب هرزهنگاری کودک برای مقاصد فوق آنگونه که در ماده 2 آمده است.

2- بنا بر مفاد قوانین ملی کشور عضو، با هر گونه اقدام برای ارتکاب اعمال فوق و تبانی و همدستی در هر يك از این اعمال نیز به همان صورت برخورد خواهد شد.

3- هر کشور عضو يك چنین اعمال خلافی را با توجه به ماهیت وخیم آنها و با مجازاتهای مناسب کیفر خواهد کرد.

4- هر کشور عضو با استناد به قوانین ملی، در صورت نیاز اقدام به برقراری قوانین جزایی برای شخصیت‌های حقوقی خواهد نمود که مرتکب تخلفات آمده در بند 1 ماده کنونی شوند. بنا بر اصول قانونی هر کشور عضو، جرایم شخصیت‌های حقوقی میتواند جنایی، مدنی یا اداری باشد.

5- کشورهای عضو تمام اقدامات حقوقی و اداری را بکار خواهند برد تا از تبعیت تمام افرادی که درگیر کار فرزندخواندگی کودک هستند از ابزار قانونی بین‌المللی اطمینان حاصل نمایند.

ماده 4

- 1- هر کشور عضو اقدامات لازم را برای تسری حقوق جزایی خود به کلیه جرایم ذکر شده در ماده 3 بند 1 در صورتیکه آن جرایم در خاک آن کشور و یا بر کشتیها و هواپیماهای ثبت شده در آن کشور اتفاق بیافتد انجام خواهد داد.
- 2- هر کشور عضو اقدامات لازم را برای تسری حقوق جزایی خود به کلیه جرایم ذکر شده در ماده 3 بند 1 و در موارد زیر به عمل خواهد آورد:
(الف) وقتیکه شخص مجرم، تابعیت آن کشور را داشته باشد و یا مقیم آن کشور باشد؛
(ب) وقتیکه قربانی تابع آن کشور باشد.
- 3- هر کشور عضو اقدامات لازم را برای تسری حقوق جزایی خود به آن جرایم فوق‌الذکر را در زمانیکه متهم به ارتکاب جرم در آن کشور بسر میبرد و از استرداد او به کشوری که در آن جرم اتفاق افتاده به دلیل آنکه تابعیت این کشور را دارد خودداری میشود، به عمل خواهد آورد.
- 4- پروتکل کنونی، نافی حقوق جزایی که مطابق با قوانین داخلی اجرا میشوند نمیشود.

ماده 5

- 1- جرایمی که در ماده 3 بند 1 ذکر شد حتما در فهرست جرایم قابل استرداد در هر معاهده استرداد بین کشورها قرار خواهد گرفت و به عنوان جرایم قابل استرداد در معاهداتی که قبلاً به امضا رسیده و بر اساس شرایط هر قرارداد منظور خواهد شد.
- 2- چنانچه کشور عضوی که استرداد را مشروط به وجود معاهده استرداد با کشور دیگر میسازد درخواست استردادی را از کشور عضو دیگری که معاهده استرداد با آن ندارد دریافت کند میتواند این پروتکل را به عنوان یک مبنای قانونی برای استرداد در ارتباط با جرایم یاد شده به کار ببرد. استرداد بر اساس شرایط قانونی‌ای که کشور درخواست کننده تامین مینماید انجام خواهد شد.
- 3- کشورهای عضوی که استرداد را مشروط به وجود معاهده استرداد نمیکند، این جرایم را به عنوان جرایم قابل استرداد در میان خود و بر اساس شرایطی که قانون کشور درخواست کننده تامین مینماید منظور خواهند کرد.
- 4- به منظور استرداد بین کشورهای عضو، به گونه‌ای با این جرایم برخورد خواهد شد که ارتکاب آن نه فقط در کشور رخ داده بلکه در تمام کشورهایی که مایل به تسری حقوق جزایی خود طبق ماده 4 هستند جرم محسوب بشود.
- 5- چنانچه درخواست استردادی در ارتباط با جرایم آمده در ماده 3 پاراگراف 1 دریافت شود که کشور عضو درخواست شده به دلیل تابعیت متهم از استرداد او

خودداري نمايد، آن کشور بايد اقداماتی را به عمل آورد تا پرونده را به مقامات ذیصلاح خود برای پیگرد قانونی تحویل نماید.

ماده 6

1- کشورهای عضو بیشترین کمک ممکن را به یکدیگر در تحقیق، یا پیگرد جنایی یا استرداد در ارتباط با جرایم مندرج در بند ۱ ماده ۳ به عمل خواهند آورد و از آن جمله است کمک به جمع‌آوری مدارکی که برای پیگرد قانونی لازم می‌باشد.

2- کشورهای عضو به تعهدات خود تحت بند 1 ماده حاضر و مطابق با هر معاهده یا ترتیبات دیگری که برای کمکهای قضایی دوجانبه در میان خود دارند، عمل خواهند نمود. در صورت عدم وجود چنین معاهداتی، کشورهای عضو بیشترین کمک را بر اساس قوانین داخلی خود در اختیار یکدیگر قرار خواهند داد.

ماده 7

1- کشورهای عضو بر طبق قوانین داخلی خود سعی خواهند کرد تا:

(الف) در صورت لزوم اقداماتی را برای ضبط و مصادرة موارد زیر بعمل آورند: کالاها، از قبیل مواد، داراییها و سایر ابزاری که برای ارتکاب جرم یا تسهیل آن تحت این پروتکل مورد استفاده قرار گرفته است؛
درآمدهای حاصله از ارتکاب جرم؛

(ب) درخواست ضبط و مصادرة کالاها و درآمدهای تحت بند الف را که از طرف سایر کشورهای عضو دریافت میکنند اجرا نمایند؛

(ج) اقداماتی برای تعطیلی موقت یا دائمی اماکنی که در آنها جرم اتفاق افتاده است را به عمل آورند.

ماده 8

1- کشورهای عضو اقداماتی را اتخاذ خواهند کرد تا از حقوق و منافع کودکان قربانی رفتارهای خلاف قانون ذکر شده در این پروتکل و در تمام مراحل پیگرد قانونی حمایت شود، خصوصا از طریق:

(الف) تشخیص آسیب‌پذیر بودن کودکان قربانی و انجام اقداماتی که نیازهای ویژه ایشان، منجمله نیازهای ویژه شهادت دادن، را مورد شناسایی قرار دهد؛

(ب) مطلع ساختن کودکان قربانی از حقوق، وظایف، برنامه، زمان و روند دادرسی آنها و از ترتیب پرونده ایشان؛

(ج) اجازه ابراز نظر، نیازها و نگرانیهای کودکان قربانی و توجه به آنها در جریان دادرسی و هرگاه که منافع شخصی ایشان تحت تاثیر قرار میگیرد به نوعی که با مقررات دادرسی قوانین کشوری سازگاری داشته باشد.

- (د) تامین خدمات پشتیبانی مناسب برای کودکان قربانی در تمام جریان دادرسی؛
- (ه) در صورت لزوم، حمایت از امور خصوصی و هویت کودکان قربانی و اتخاذ تدابیری مطابق با قوانین کشوری برای پرهیز از انتشار اطلاعات غیر ضروری که منجر به تشخیص هویت کودکان قربانی شود؛
- (و) تامین امنیت کودکان قربانی در موارد لازم و همچنین خانواده‌ها و شاهدان ایشان از تهدیدها و تلافی‌جویی‌ها؛
- (ز) پرهیز از تاخیرهای غیر ضروری در رسیدگی به پرونده‌ها و اجرای احکام پرداخت خسارت به کودکان قربانی.
- 2- کشورهای عضو تلاش خواهند کرد تا عدم اطمینان از سن واقعی قربانی باعث جلوگیری از تحقیقات جنایی و از جمله تحقیقات با هدف تعیین سن قربانی نشود.
- 3- کشورهای عضو تلاش خواهند کرد که رفتار نظام قضایی آنها با کودکان قربانی جرایم مذکور در این پروتکل به نوعی باشد که منافع عالی‌ه کودک همواره مورد توجه اصلی قرار بگیرد.
- 4- کشورهای عضو اقداماتی را به عمل خواهند آورد تا آموزش لازم، خصوصاً آموزش‌های حقوقی و روانشناختی، به افرادی که با قربانیان جرایم ذکر شده در این پروتکل کار میکنند داده شود.
- 5- کشورهای عضو در صورت لزوم اقداماتی را اتخاذ خواهند نمود تا امنیت و عزت افراد یا سازمانهایی که دست اندر کار پیشگیری و یا مراقبت و یا بهبود وضعیت قربانیان چنین جرایمی هستند حفظ شود.
- 6- هیچ یک از مفاد این ماده نباید به گونه‌ای تفسیر شود که مغایر و یا ناسازگار با حقوق متهمان برای یک دادگاه بیطرف و عادلانه باشد.

ماده 9

- 1- کشورهای عضو، قوانین، مقررات اداری، سیاست‌های اجتماعی و برنامه‌های پیشگیری جرایمی که در این پروتکل آمده است را ایجاد، تقویت، اجرا و ترویج خواهند کرد. باید توجه ویژه‌ای به حمایت از کودکانی بشود که در مقابل چنین اعمالی آسیب پذیر هستند.
- 2- کشورهای عضو باید به بالابردن آگاهی عمومی و از جمله آگاهی کودکان از طریق اطلاعات به هر وسیله مناسب، آموزش و کارآموزی درباره روش‌های پیشگیری و اثرات مخرب جرایم ذکر شده در این پروتکل بپردازند. کشورهای عضو در جهت اجرای تعهدات خود در چارچوب این ماده باید مشارکت محلی و بخصوص مشارکت کودکان و کودکان قربانی در چنین برنامه‌های اطلاعاتی، آموزشی و کارآموزی و در سطح بین‌المللی را تشویق کنند.
- 3- کشورهای عضو، تمام عملیات ممکن با هدف تضمین تمام کمک‌های مناسب به قربانیان چنین جرایمی و از جمله برگشت کامل ایشان به اجتماع و بازپروری جسمی و روانی آنها را به اجرا خواهند گذاشت.

- 4- کشورهای عضو تضمین خواهند کرد که کودکان قربانی جرایم تشریح شده در این پروتکل، دسترسی به فرایندهای مناسب برای احقاق و جبران تمامی خسارتهای وارده از آنهايي که قانونا مسئول بوده‌اند را خواهند داشت.
- 5- کشورهای عضو باید به اتخاذ مقرراتی مناسب پرداخته که هدف از آنها جلوگیری موثر از تولید و انتشار مواد تبلیغاتی جرایم تشریح شده در این پروتکل باشد.

ماده 10

- 1- کشورهای عضو، تمامی اقدامات لازم برای تقویت همکاری بین‌المللی از طریق تمهیدات دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه را بعمل خواهند آورد تا از فعالیت مرتکبین خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان، هرزه‌نگاری کودکان و گردشگری جنسی کودکان پیشگیری شده و آنها شناسایی، تحت پیگرد، محاکمه و مجازات گردند. همچنین کشورهای عضو، همکاری و هماهنگی بین‌المللی را مابین مقامات خود و سازمانهای غیر دولتی ملی و بین‌المللی و دیگر سازمانهای بین‌المللی تقویت خواهند کرد.
- 2- کشورهای عضو، همکاری بین‌المللی برای کمک به درمان جسمی و روانی و بازگردانی اجتماعی کودکان قربانی را افزایش خواهند داد.
- 3- کشورهای عضو تلاش برای همکاری بین‌المللی به منظور شناسایی و برخورد با عوامل ریشه‌ای همچون فقر و توسعه‌نیافتگی که به آسیب‌پذیری کودکان در مقابل خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان دامن میزنند را افزایش خواهند داد.
- 4- کشورهای عضو که توانایی کم‌های مالی، فنی و غیره دارند این کم‌ها را برای برنامه‌های موجود دوجانبه، منطقه‌ای و چند جانبه تأمین خواهند نمود.

ماده 11

- هیچیک از مفاد این پروتکل، مواد قانونی دیگری که به تحقق حقوق کودکان بیشتر کمک میکنند و احتمالاً در مجموعه‌های قانونی زیر وجود دارند را نقض نخواهد کرد:
- (الف) قانون کشور عضو.
- (ب) قانون بین‌المللی حاکم بر کشور عضو.

ماده 12

- 1- هر کشور عضو، ظرف دو سال از زمان پذیرش این پروتکل طی گزارشی جامع اطلاعات مربوط به کلیه اقدامات انجام شده در زمینه اجرای مفاد و مقررات این پروتکل را به کمیته حقوق کودک تسلیم خواهد کرد.
- 2- هر کشور عضو، در پی تسلیم گزارش جامع خود اقدام به منظور نمودن هر گونه اطلاع دیگری که مرتبط با اجرای پروتکل کنونی بوده و در راستای ماده 44 پیمان

نامه حقوق کودک باشد را در گزارشهای بعدی به کمیته حقوق کودک تسلیم خواهد کرد.
تمام کشورهای عضو این پروتکل، هر پنج سال یک گزارش ارائه خواهند داد.
3- کمیته حقوق کودک ممکن است از کشور عضو، اطلاعات بیشتری در زمینه اجرای این پروتکل درخواست کند.

ماده 13

1- پروتکل کنونی برای تصویب در اختیار کلیه کشورهایایی که عضو پیمان نامه حقوق کودک هستند و یا آنرا امضا کرده اند قرار میگیرد.
2- این پروتکل آماده است تا از طرف کشورهای عضو پیمان نامه حقوق کودک و کشورهایایی که آنرا امضا کرده اند مورد تصویب قرار بگیرد و یا مواردی به آن افزوده شود. موارد تصویب شده و متمم در نزد دبیر کل سازمان ملل متحد نگهداری خواهد شد.

ماده 14

1- این پروتکل ظرف سه ماه از دریافت دهمین تصویب نامه یا متمم، لازم الاجرا خواهد بود.
2- برای هر کشوری که پروتکل حاضر را تصویب کند و یا به آن بپیوندد، این پروتکل به فاصله یک ماه از تاریخ تسلیم مصوبه یا متمم، لازم الاجرا خواهد بود.

ماده 15

1- هر کشور عضو میتواند در هر زمان که مایل باشد پیوستن خود به این پروتکل را از طریق یک یادداشت کتبی به دبیر کل سازمان ملل متحد فسخ نماید و دبیر کل متعاقبا این موضوع را به اطلاع کلیه کشورهای عضو دیگر و کشورهایایی که پیمان نامه حقوق کودک را امضا نموده اند خواهد رساند. اعلام فسخ، یک سال پس از تاریخ دریافت آن توسط دبیر کل سازمان ملل متحد لازم الاجرا خواهد بود.
2- فسخ این پروتکل باعث از میان رفتن تعهدات کشور عضو درباره موارد موضوع این پروتکل و جرایمی که قبل از لازم الاجرا شدن اعلام فسخ، رخ داده اند نخواهد شد. همچنین فسخ پروتکل به هیچ وجه موارد مورد بررسی از طرف کمیته حقوق کودک که قبل از تاریخ فسخ آغاز شده اند را تحت تاثیر قرار نخواهد داد.

ماده 16

1- هر کشور عضو میتواند متممی را پیشنهاد و به دبیر کل سازمان ملل متحد تسلیم نماید. دبیر کل پس از دریافت این پیشنهاد مراتب را به اطلاع سایر کشورهای عضو می‌رساند و از آنها درخواست مینماید که نظر خود را در مورد برگزاری اجلاس کشورهای عضو برای بررسی و رای گیری در مورد متمم پیشنهادی اعلام نمایند. در صورتی که ظرف چهار ماه از تاریخ ارسال این درخواست، حداقل یک سوم کشورهای

عضو تمایل خود را به برگزاری چنین اجلاسی اعلام نمایند، دبیر کل اجلاس را تحت نظارت سازمان ملل متحد برگزار خواهد نمود. هر متممی که به تصویب اکثریت کشورهای عضو حاضر در اجلاس برسد برای تصویب نهایی به مجمع عمومی سازمان ملل متحد ارائه خواهد شد.

2- هر متممی که به طریق ذکر شده در بند 1 ماده حاضر تنظیم شود و به تصویب نهایی مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز برسد و از طرف دو سوم کشورهای عضو نیز پذیرفته شود لازم الاجرا خواهد بود.

3- هرگاه متممی لازم الاجرا شود، کلیه کشورهای عضو که آنرا پذیرفته اند باید آنرا اجرا نموده و برای سایر کشورهای عضو، مفاد این پروتکل و متممهای قبلی را که پذیرفته اند لازم الاجرا خواهد بود.

ماده 17

1- پروتکل کنونی که نسخه‌های عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی آن بطور برابر سندیت دارند در بایگانی سازمان ملل متحد نگهداری خواهد شد.

2- دبیر کل سازمان ملل متحد يك نسخه تائید شده از پروتکل حاضر را به تمام کشورهای عضو پیمان نامه و کشورهایایی که پیمان نامه را امضا کرده اند ارسال خواهد نمود.

پروتکل الحاقی به پیمان نامه حقوق کودک درباره بکارگیری کودکان در مناقشات مسلحانه

از تاریخ 12 فوریه 2002 لازم الاجرا میباشد.

کشورهای عضو پروتکل حاضر،

از حمایت همه جانبه از پیمان نامه حقوق کودک که نشانه تعهد گسترده برای تلاش در ارتقا و حمایت از حقوق کودک میباشد تشویق شده‌اند،

بار دیگر تاکید میکنند که حقوق کودک نیازمند حمایت خاص است و خواستار پیشرفت مستمر و بدون تبعیض وضعیت کودکان و همچنین رشد و آموزش ایشان در شرایط صلح و امنیت هستند،

از اثرات مخرب و دامنه‌دار مناقشات مسلحانه بر کودکان و پیامدهای بلندمدت آن بر صلح پایدار، امنیت و توسعه دل‌نگران هستند،

گرفتار شدن کودکان در وضعیتهای مناقشات مسلحانه و حمله مستقیم به مناطقی که بنا بر قوانین بین‌المللی حفاظت شده بوده منجمله محلهایی که معمولاً تعداد زیادی از کودکان در آن حضور دارند مانند مدارس و بیمارستانها را محکوم میکنند،

یادآور میشوند که بر اساس حکم دادگاه بین‌المللی جنایی رم، ثبت نام و سربازگیری کودکان زیر 15 سال سن یا استفاده از آنها به منظور شرکت در فعالیت‌های خصمانه، چه در مناقشات مسلحانه بین‌المللی و چه غیر بین‌المللی، در زمره جنایات جنگی محسوب میگردد،

در نتیجه چنین میبندارند که برای تقویت هر چه بیشتر اجرای حقوق به رسمیت شناخته شده در پیمان نامه حقوق کودک لازم است تا حمایت از کودکان گرفتار در مناقشات مسلحانه افزایش یابد،

یادآور میشوند که در ماده 1 پیمان نامه حقوق کودک مشخص شده است که منظور از کودک در آن پیمان نامه هر فردی است که زیر 18 سال سن داشته باشد مگر بنا بر قانونی که کودک مشمول آن است، سن کمتری برای بزرگسالی قید شده باشد،

مطمئن هستند که یک پروتکل الحاقی به پیمان نامه برای بالا بردن سن سربازگیری و شرکت افراد در مناقشات مسلحانه کمک بزرگی به اجرای این اصل خواهد نمود که بهترین منافع کودک باید در تمام اقدامات مربوط به کودکان مورد توجه اصلی قرار بگیرد،

یادآور میشوند که در بیست و ششمین گردهمایی بین المللی صلیب سرخ و هلال احمر که در دسامبر 1995 برگزار شد، از طرفهای درگیر مناقشه خواسته شد تا هر تلاش ممکن را برای اطمینان از عدم بکارگیری کودکان زیر 18 سال در مناقشات بکار بندند،

از تصویب به اتفاق آرای پیمان نامه شماره 182 سازمان جهانی کار در باره منع و اقدام فوری برای از میان بردن بدترین اشکال کار کودک استقبال میکنند که در آن هرگونه سربازگیری قهری یا اجباری کودکان در مناقشات مسلحانه منع شده است،

با نگرانی تمام هرگونه سربازگیری، آموزش و استفاده از کودکان در مناقشات درون و برون مرزی، توسط گروههای مسلح غیر از نیروهای ارتش هر کشور را محکوم کرده و افرادی را که به سربازگیری، آموزش و استفاده از کودکان میپردازند را مسئول میشناسند،

وظیفه تمام طرفهای درگیر در مناقشات مسلحانه را در رعایت مفاد قوانین انساندوستانه بین المللی یادآور میشوند،

تاکید میکنند که پروتکل حاضر ناقض اهداف و اصول بیان شده در منشور سازمان ملل متحد و از جمله ماده 51، و هنجارهای مربوط به قوانین انساندوستانه نیست،

میدانند که برای حمایت از کودکان گرفتار در مناقشات مسلحانه و اشغال نظامی، شرایط صلح و امنیت متکی بر احترام کامل به اهداف و اصول منشور و رعایت ابزار حقوق بشر مربوطه امری ضروری است،

متوجه نیازهای ویژه آن دسته از کودکان هستند که بیشتر در برابر سربازگیری یا استفاده در مناقشات بخاطر وضعیت اقتصادی یا اجتماعی و یا جنسیت آسیب پذیرند،

ضرورت توجه به ریشههای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی گرفتار شدن کودکان در مناقشات مسلحانه را از نظر دور نمیدارند،

به ضرورت تقویت همکاری بین المللی در اجرای پروتکل حاضر و همچنین پیشرفت جسمی و روانی و بازگردانی اجتماعی کودکانی که قربانی مناقشات مسلحانه اند واقف هستند،

مشارکت جوامع محلی و بخصوص کودکان و کودکان قربانی را در اطلاع رسانی و برنامه های آموزشی مربوط به اجرای پروتکل تشویق میکنند،

بر موارد زیر توافق کرده اند:

ماده 1

کشورهای عضو همه گونه اقدام لازم را به عمل خواهند آورد تا اطمینان حاصل نمایند هیچیک از افراد نیروهای مسلح آنها که هنوز به سن 18 سالگی نرسیده اند در درگیریها شرکت مستقیم نداشته باشند.

ماده 2

کشورهای عضو متعهد میشوند که افراد زیر سن 18 سال را به طور اجباری به خدمت سربازی در نیروهای مسلح خود در نیاورند.

ماده 3

1- کشورهای عضو حداقل سن سربازگیری اختیاری در نیروهای مسلح خود را آنگونه که در ماده 38، بند 3 پیمان نامه حقوق کودک آمده است به تدریج افزایش خواهند داد و اصول مطرح شده در آن ماده را در نظر گرفته و میپذیرند که بر اساس پیمان نامه، افراد زیر سن 18 سال سزاوار حمایت ویژه هستند.

2- هر کشور عضو، پس از تصویب یا پیوستن به این پروتکل اعلامیه‌ای صادر خواهد کرد که بر اساس آن حداقل سن سربازگیری اختیاری در نیروهای مسلح ملی خود را تعیین کرده و به وضع مقرراتی خواهد پرداخت تا از سربازگیری اجباری و قهری جلوگیری به عمل آورد.

3- کشورهای عضو که اجازه سربازگیری داوطلبانه زیر سن 18 سال را به نیروهای مسلح خود میدهند باید دستورالعملهای احتیاطی تنظیم کنند تا دست کم موارد زیر را تضمین نمایند:

(الف) این سربازگیریها واقعا داوطلبانه باشد؛

(ب) این سربازگیریها با رضایت اولیا و یا سرپرستان قانونی افراد انجام شود؛

(ج) به این افراد اطلاع کامل در باره وظایف آنها در خدمت سربازی داده شود؛

(د) از این افراد قبل از ورود به خدمت سربازی، مدارک معتبری که نشان دهنده سن ایشان باشد دریافت کنند.

4- هر کشور عضو میتواند اعلامیه خود را جهت سندیت بیشتر به دبیر کل سازمان ملل متحد ارائه نموده نماید تا از آن طریق به اطلاع کلیه کشورهای عضو دیگر رسد. این یادداشت از تاریخ دریافت آن توسط دبیر کل لازم الاجرا خواهد بود.

5- در مطابقت با مواد 28 و 29 پیمان نامه حقوق کودک، ضرورت بالا بردن سن، طبق بند 1 ماده حاضر مشمول مدارس که تحت نظارت نیروهای مسلح کشور عضو هستند نمیشود.

ماده 4

- 1- گروه‌های مسلحی که متمایز از نیروهای مسلح کشور عضو هستند نباید تحت هیچ شرایطی به سربازگیری و یا استفاده از افراد زیر 18 سال در مناقشات اقدام نمایند.
- 2- برای پیشگیری از سربازگیری و استفاده از چنین افرادی، کشورهای عضو باید تمام اقدامات ممکن منجمله اقدامات قانونی لازم برای ممنوعیت و مجازات چنین اقداماتی را به عمل آورند.
- 3- اجرای ماده حاضر، وضعیت قانونی هیچیک از طرفین مناقشات مسلحانه را تحت تاثیر قرار نمیدهد.

ماده 5

هیچ جزئی از این پروتکل نباید ناقض آن موادی از قانون يك کشور عضو یا ابزار بین المللی و یا قوانین انساندوستانه بین المللی باشد که به نحو بهتری حقوق کودک را تحقق میبخشند.

ماده 6

- 1- هر کشور عضو، تمام اقدامات لازم قانونی، اداری و غیره برای تضمین اجرای موثر مفاد پروتکل حاضر در حوزه استحفاظی خود را بعمل خواهد آورد.
- 2- کشورهای عضو متعهد میشوند تا اصول و مفاد این پروتکل را به هر وسیله ممکن به اطلاع بزرگسالان و کودکان رسانده و تبلیغ نمایند.
- 3- کشورهای عضو تلاش خواهند کرد اطمینان حاصل یابند افرادی که مغایر با این پروتکل به سربازی گرفته شده و یا در درگیریها از آنها استفاده شده خلع سلاح شوند و یا به هر صورت دیگری از خدمت مرخص گردند.

ماده 7

- 1- کشورهای عضو باید در اجرای پروتکل حاضر و از آن جمله در جلوگیری از هرگونه اقدام مغایر با این پروتکل و در بهبود وضعیت و بازگردانی اجتماعی افرادی که قربانی چنین اعمال خلافی شده‌اند، با یکدیگر همکاری کنند و این همکاریها میتوانند در زمینه‌های فنی و یا مساعدتهای مالی باشند. این مساعدتها و همکاریها با هماهنگی با کشورهای عضو مایل به همکاری و سازمانهای بین المللی مربوطه انجام خواهد شد.
- 2- کشورهای عضو که قادر به تامین چنین کمک‌هایی هستند باید از طریق برنامه‌های چند جانبه و یا دو جانبه و یا برنامه‌های دیگر و یا از طریق يك صندوق کمک‌های داوطلبانه که مطابق با قوانین مجمع عمومی باشد اقدام نمایند.

ماده 8

- 1- هر کشور عضو ظرف دو سال از تاریخ لازم الاجرا شدن این پروتکل برای آن کشور، باید گزارشی به کمیته حقوق کودک حاوی کلیه اطلاعات مرتبط با اقدامات

- انجام شده در زمینه اجرای مفاد این پروتکل و از جمله اقدامات انجام شده در زمینه اجرای مفاد مربوط به مشارکت و سربازگیری را ارائه دهد.
- 2- به دنبال ارائه گزارش جامع، هر کشور عضو باید در گزارشهای ارسالی خود به کمیته حقوق کودک منطبق با ماده 44 پیمان نامه، هر اطلاع دیگر در زمینه اجرای مفاد این پروتکل را نیز بگنجانند. سایر کشورهای عضو این پروتکل، باید گزارش خود را هر پنج سال یکبار ارسال نمایند.
- 3- کمیته حقوق کودک ممکن است از کشور عضو اطلاعات بیشتری در زمینه اجرای مفاد پروتکل درخواست نماید.

ماده 9

- 1- امضای پروتکل حاضر برای هر کشوری که عضو پیمان نامه بوده و یا آنرا امضا کرده باشد آزاد است.
- 2- هر کشوری میتواند پروتکل حاضر را تصویب کند و یا مواد را به آن بیافزاید. اسناد تصویب و یا ترمیم باید در اختیار دبیر کل سازمان ملل متحد قرار بگیرد.
- 3- دبیر کل به عنوان نگهدارنده پیمان نامه و پروتکل، باید تمام کشورهای عضو پیمان نامه و تمام کشورهای امضا کننده پیمان نامه را از هر سند اعلامیه موضوع ماده 3 مطلع سازد.

ماده 10

- 1- پروتکل حاضر سه ماه پس از دریافت دهمین سند تصویب یا ترمیم، ضمانت اجرایی پیدا میکند.
- 2- برای هر کشوری که پروتکل حاضر را تصویب یا ترمیم میکند، این پروتکل به فاصله یک ماه از ارائه اسناد تصویبی یا ترمیمی لازم الاجرا خواهد بود.

ماده 11

- 1- هر کشور عضو میتواند در هر زمان که بخواهد با ارسال یک یادداشت کتبی به دبیر کل سازمان ملل متحد از پروتکل حاضر خارج شود و دبیر کل، پیرو آن مراتب را به اطلاع کلیه کشورهای عضو پیمان نامه و کشورهایایی که پیمان نامه را امضا کرده اند خواهد رساند. خروج از این پروتکل یک سال پس از دریافت یادداشت توسط دبیر کل جاری میگردد. با این وجود اگر چنانچه پس از اتمام یک سال، کشور خارج شونده درگیر مناقشه مسلحانه باشد، خروج آن کشور تا زمانی که آن مناقشه پایان پذیرفته است به اجرا در نخواهد آمد.
- 2- چنین خروجی باعث از میان رفتن تعهدات کشور عضو در چارچوب پروتکل حاضر و در ارتباط با رویدادهای ماقبل جاری شدن خروج آن کشور نخواهد شد و همچنین این خروج هیچگونه تأثیری بر موارد تحت بررسی کمیته حقوق کودک که متعلق به زمان ماقبل خروج میباشد نخواهد گذاشت.

ماده 12

1- هر کشور عضو میتواند متممی را پیشنهاد و به دبیر کل سازمان ملل متحد ارائه دهد. دبیر کل بر این اساس پیشنهاد متمم را به اطلاع کشورهای عضو میرساند و از آنها میخواهد نظر خود را در باره تشکیل يك گردهمایی از کشورهای عضو برای بررسی و رای گیری در مورد پیشنهادات اعلام نمایند. در صورتی که ظرف چهار ماه از تاریخ این نظرخواهی، حداقل يك سوم کشورهای عضو تمایل خود را برای شرکت در این گردهمایی اعلام نمایند، دبیر کل اقدام به برگزاری این گردهمایی تحت نظارت سازمان ملل متحد مینماید. هر متممی که به تصویب اکثریت حاضر در گردهمایی برسد برای تصویب نهایی به مجمع عمومی سازمان ملل متحد ارجاع میشود.

2- هر متممی که بر اساس شرایط بند 1 ماده حاضر به تصویب برسد، پس از يك ماه از تصویب نهایی آن توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد و با اکثریت دوسوم کشورهای عضو لازم الاجرا میگردد.

3- هر متممی که جاری شود، برای کشورهای که آنرا پذیرفته‌اند لازم الاجرا خواهد بود و کشورهای دیگر همچنان متعهد به مفاد پروتکل حاضر و متممهای قبلی که مورد پذیرش آنها قرار گرفته است باقی میمانند.

ماده 13

1- پروتکل حاضر، که تمام نسخ آن به زبانهای عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیولی به یکسان سندیت دارند، در بایگانی سازمان ملل متحد نگهداری خواهد شد.

2- دبیر کل سازمان ملل متحد نسخه‌های تأیید شده پروتکل حاضر را برای تمام کشورهای عضو پیمان‌نامه و کشورهای امضاکننده پیمان‌نامه، ارسال خواهد کرد.